

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL PATRIMONIULUI CULTURAL**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 783.8(043.2)

ȘIMBARIOV ANA

**CREAȚIA COMPOZITORILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA
ÎN REPERTORIUL COLECTIVELOR CORALE DE COPII**

**17.00.01 – ARTE AUDIOVIZUALE
(ARTA MUZICALĂ)**

Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor

CHIȘINĂU, 2012

Teza a fost elaborată la catedra Istoria muzicii și folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău, Republica Moldova

Conducător științific:

Mironenco Elena, doctor în studiul artelor, profesor universitar

Referenți oficiali:

Solomonova Olga, doctor habilitat în studiul artelor, profesor universitar, Academia Națională de Muzică „P. I. Ceaikovski”, Ucraina

Tcacenco Victoria, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Moldova

Componența Consiliului științific specializat:

Plămădeală Ana-Maria, președinte, doctor habilitat în studiul artelor, profesor universitar;

Tipa Violeta, secretar științific, doctor în studiul artelor, conferențiar cercetător;

Axionov Vladimir, doctor habilitat în studiul artelor, profesor universitar;

Ghilaș Victor, doctor în studiul artelor, conferențiar cercetător;

Dănilă Aurelian, doctor habilitat în studiul artelor, conferențiar universitar.

Susținerea va avea loc la „5” iunie 2012, ora 10.00, la ședința Consiliului științific specializat D 22.17.00.01-20 din cadrul Institutului Patrimoniului Cultural al AȘM abilitat cu dreptul de a organiza susținerea tezelor de doctor în studiul artelor în incinta Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, str.Mateevici, 87.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la biblioteca științifică a Academiei de Științe a Moldovei (Chișinău, str. Academică, 5 „a”), și la pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md)

Autoreferatul a fost expediat la „26” aprilie 2012

Secretar științific al Consiliului științific specializat:

Tipa Violeta, doctor în studiul artelor _____

Conducător științific:

Mironenco Elena, doctor în studiul artelor, profesor universitar _____

Autor:

Șimbariov Ana _____

(© Șimbariov Ana, 2012)

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei investigate. Muzica însoțește omul din primele clipe ale vieții. În lumea întregă, mamele cântă copiilor cântece de leagăn. Pe măsură ce copilul crește, el asimilează cântece pentru copii, pe care, mai întâi, încearcă să le repete, iar mai târziu, să le compună de unul singur. Maturizându-se, mintea iscoditoare a copiilor cere tot mai multe impresii muzicale inedite. Copilul se familiarizează treptat cu arta muzicală profesionistă, cu creația componistică dedicată copiilor.

Astfel, creația componistică pentru copii a fost o ramură importantă pentru toate timpurile. Compozitorii din toată lumea au acordat și acordă o mare atenție „muzicii pentru copii”, conștientizând cât se poate de clar rolul acesteia în formarea lumii spirituale și morale a conștiinței umane. „... Am profunda convingere că dragostea pentru muzică și gustul pentru muzica de calitate trebuie să fie implantat copiilor de la cea mai fragedă vârstă, de pe băncile școlii... Concertele pentru copii necesită o străduință aparte. Cei mai talentați artiști și cele mai bune colective de interpreți să fie invitați să participe în aceste concerte. Cei mai buni compozitori trebuie să creeze muzică pentru copii.” – spunea D. Șostakovici, marele compozitor al epocii noastre.

Cântarea corală are o importanță primordială în dezvoltarea muzicală a copiilor, contribuind la dezvoltarea unei atitudini afective și profunde față de muzică, formând astfel un întreg complex de aptitudini muzicale esențiale: receptivitatea emoțională, sensibilitatea muzical-auditivă, simțul ritmului. Impactul spiritual asupra copiilor se amplifică exponențial datorită coeziunii colective, marcată de năzuința tuturor copiilor ce participă la acest proces artistic de a trăi și a respira în același ritm. Cântarea corală deschide perspective generoase de a cunoaște în profunzime tezaurul cântecului popular, moștenirea muzicală clasică națională și universală.

Vorbind despre educația muzicală, trebuie să înțelegem, că ea este întotdeauna legată de cultura națională a unui popor și nu poate fi o noțiune abstractă. În această ordine de idei, rolul muzicii corale pentru copii este cu atât mai important, cu cât acest domeniu muzical-artistic este germinat la confluența muzicii cu poezia și deci îmbrățișează două arte de o majoră rezonanță a spiritului. Iată de ce studierea problemelor creației corale pentru copii a compozitorilor Republicii Moldova este, fără îndoială, de o actualitate aparte.

Descrierea situației în domeniul de studiu și identificarea problemelor de cercetare. Pentru a înțelege starea actuală a creației componistice pentru copii din Moldova, este necesar să facem o incursiune preliminară la începutul anilor 40 ai secolului trecut, când arta componistică profesionistă intrase într-o nouă perioadă a dezvoltării sale, pentru ca mai apoi să urmărim toate etapele sale de evoluție, până în zilele noastre. Pentru fenomenul relevat anii 90, când a avut loc

destrămarea URSS și Republica Moldova și-a căpătat independența, prezintă un eveniment de esență. Aceasta a cauzat numeroase schimbări în muzica corală pentru copii referitor la problemele de tematică, stil, gen și interpretare.

Conținutul laic (lucrări despre pace, dragoste de plaiul natal, casă, mamă, cât și tablouri ale naturii, pasiunea copiilor pentru joacă etc.), care era predominant în perioada sovietică, se păstrează și astăzi. Totodată, sporește intens interesul pentru tematica spirituală, care a cunoscut o dezvoltare deosebită în arta componistică corală „pentru maturi”.

Domeniul muzicii corale pentru copii în Moldova este destul de variat în ce privește genurile pe care le cuprinde: compozitorii au abordat genuri precum ciclul coral, dar și creații separate, fie de dimensiuni mai mari, fie miniaturi; prelucrări folclorice ale unor melodii de cântec și de dans, alături de genuri specifice „pentru copii”, cum sunt cântecele-ghicitori sau cântecele-numărători corale ș.a.

În anii 90 ai secolului trecut a crescut considerabil cantitatea de colective corale de copii. Doar în Chișinău funcționează 16 școli cu profil muzical-coral, în fiecare dintre acestea copiii formând, conform vârstei, trei colective corale – mic (clasele I - III), mediu (clasele IV - V) și mare (clasele VI - IX). Un rol aparte în acest proces îi revine dirijorului Ștefan Andronic. Un stimul important pentru dezvoltarea muzicii corale l-a constituit și participarea colectivelor corale la diverse festivaluri și concursuri naționale și internaționale. O manifestare binevenită este și Festivalul internațional al corurilor de copii *Sărbătoarea Corului*, unul din inițiatorii și organizatorii căruia, începând cu anul 2003, este compozitorul și dirijorul Victor Creangă. Principalul merit al acestei manifestări constă în faptul că aici se acordă un loc deosebit interpretării muzicii compozitorilor Moldovei.

Analizând situația în domeniul cercetării muzicii corale pentru copii în Republica Moldova, am constatat că ultimele studii pe această tematică au fost efectuate la mijlocul anilor 80 ai secolului trecut, adică acum circa un sfert de veac. Astăzi a apărut necesitatea continuării cercetărilor în acest domeniu deosebit de important al creației componistice profesionale. Teza de față cuprinde în premieră o analiză de profunzime a următoarelor aspecte: 1) aprecierea gradului de studiere a problemelor muzicii pentru copii în muzicologia moldovenească; 2) particularitățile stilistice ale muzicii pentru copii; 3) relațiile reciproce în cadrul sistemului *compozitor - folclor*; 4) evoluția interpretării colectivelor corale în Republica Moldova.

În rezultat, am depistat următoarele: deși interpretarea corală de copii în Republica Moldova este foarte bine dezvoltată, iar „nucleul” destul de amplu al repertoriului corurilor de copii

Îl constituie lucrările naționale, în republică încă nu există o lucrare științifică, care ar generaliza realizările creației componistice corale pentru copii.

Obiectul cercetării în cauză este creația corală pentru copii a compozitorilor din Republica Moldova. Au fost selectate cele mai reprezentative creații corale (circa 100 de lucrări) din principalele varietăți ale genului – de la miniaturi și prelucrări ale unor melodii populare, până la lucrări ciclice ample. Printre acestea se numără atât lucrările editate, cât și lucrările în forma de manuscris.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul lucrării constă în analiza și prezentarea, într-o viziune cât mai amplă, a muzicii corale pentru copii scrisă de compozitorii din Republica Moldova. Scopul propus prevede următoarele **obiective**:

- a aprecia locul și rolul muzicii corale pentru copii în creația compozitorilor din Moldova;
- a releva particularitățile stilistice specifice ale muzicii pentru copii;
- a determina specificul utilizării folclorului în muzica corală pentru copii din Moldova;
- a evidenția și a cerceta etapele istorice ale evoluției creației componistice corale pentru copii;
- a prezenta cele mai importante personalități ale componisticii autohtone, care și-au dedicat creația corală copiilor;
- a efectua analiza complexă a celor mai reușite lucrări ce aparțin muzicii corale profesionale pentru copii;
- a studia evoluția diferitelor varietăți ale genurilor muzicii corale pentru copii;
- a specifica dificultățile interpretative în lucrările analizate și a propune metode de depășire ale acestora;
- a efectua o caracterizare a celor mai importante colective corale de copii din Moldova.

Metodologia cercetării științifice. Autorul a ales să utilizeze în lucrarea de față metodele de cercetare istorică și teoretică, ca fiind unele fundamentale, aprobate în muzicologia modernă.

Ne-am axat în special pe metoda analizei complexe a creațiilor corale, plasând-o în centrul cercetărilor noastre. Această metodă este completată de un șir întreg de elemente ale analizei interpretative. Având în vedere particularitățile temei alese pentru cercetare, pe lângă principiile metodologice muzicologice, în procesul de lucru am preconizat și racordarea la unele metode și abordări specifice ale unor domenii adiacente – estetică, pedagogie, psihologie a vârstelor.

Noutatea și originalitatea științifică. Noutatea științifică a tezei se demonstrează prin faptul că pentru prima oară în muzicologia autohtonă este luată în vizor creația corală pentru copii în totalitatea evoluției istorice și socio-estetice a acestui fenomen artistic. Noutatea constă și în

faptul că un șir întreg de lucrări, descoperite de autorul tezei în variante de manuscris, în colecții particulare, sunt analizate pentru prima dată, ceea ce permite reconstituirea tabloului integru al creației compozitorilor din RM în sfera dată.

În procesul de analiză muzicologică a lucrărilor, de asemenea, pentru prima dată, au fost delimitate principalele genuri și tendințe stilistice ale muzicii corale pentru copii, fapt care, la rândul său, a permis depistarea unor schimbări evolutive în aspectele imagistice, în selectarea mijloacelor muzicale de expresie.

De asemenea, în premieră sunt prezentate portretele de creație ale celor mai importanți compozitori ai Moldovei, care și-au dedicat operele copiilor.

Originalitatea lucrării este determinată și de utilizarea alături de metoda analizei muzicologice a metodei analizei interpretative, care s-a efectuat în concordanță cu particularitățile interpretării copiilor.

Astfel, în teză este soluționată **problema științifică**, care constă în aprecierea parametrilor specifici atât stilistici (universali și naționali) cât și genuistici ale muzicii corale pentru copii a compozitorilor din Republica Moldova evidențiind particularitățile interpretării corale a formațiilor de copii.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în faptul că autorul conexează în mod concomitent trei aspecte importante de cercetare ale muzicologiei: arta componistică autohtonă, muzica pentru copii și, implicit, muzica corală pentru copii. În teză sunt studiate etapele evoluției istorice ale creației corale pentru copii în Republica Moldova, este determinat locul și importanța artei componistice corale autohtone pentru copii în cadrul muzicii pentru copii în general. O altă sarcină muzicologică avansată constă în dezvoltarea principalelor tendințe stilistice ale acestui domeniu.

Teza poate servi drept bază metodologică pentru cercetări științifice ulterioare în domeniul artei corale, poate fi utilizată în calitate de material didactic în procesul de studiu la toate etapele învățământului muzical – de la cel primar la cel superior. Materialele tezei pot fi folosite și în cadrul lecțiilor de istorie a muzicii naționale, de istorie și metodică a interpretării corale.

Valoarea aplicativă a lucrării. Materialele lucrării de față pot fi utilizate de specialiști din diverse domenii – științific, pedagogic, componistic și interpretativ. Rezultatele cercetării pot fi de un real folos în lucrul dirijorilor de cor, în procesul de stabilire a programelor de studiu și de concert. Lucrările încă nepublicate, descoperite de autor, vor îmbogăți repertoriul colectivelor corale de copii cu creații semnate de compozitori autohtoni.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Muzica corală pentru copii semnată de compozitorii Republicii Moldova fiind parte integrantă a discursului muzical la etapa actuală reprezintă partea esențială a întregii creații componistice pentru copii.

2. Autorul propune periodizarea evoluției muzicii corale pentru copii, care include atât tradițiile perioadei sovietice, cât și noile tendințe, cauzate de schimbările situației social-culturale din perioada postsovietică.

3. În rezultatul analizei complexe a unor numeroase lucrări corale pentru copii sunt elucidați și determinați mai mulți parametri stilistici specifici domeniului componistic respectiv. Este analizată evoluția elementului național, din punctul de vedere al funcționării sistemului *compozitor – folclor*.

4. În teză sunt determinate principalele varietăți genuistice ale muzicii corale pentru copii, cum ar fi cântecul, miniatura corală, ciclul coral, cantata, precum și prelucrările melodiilor populare.

5. Autorul consemnând strânsa corelație a compozitorilor autohtoni cu interpretarea corală a copiilor, concluzionează că acest proces are un impact favorabil atât personalităților remarcabile din acest domeniu, cât și asupra reputatelor colective corale de copii.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele investigărilor științifice sunt implementate în cursul de dirijat coral moderat de autor atât la catedra de dirijat coral academic a AMTAP, cât și la orele practice de cor în școala medie nr. 85 mun. Chișinău.

Aprobarea rezultatelor științifice. Teza a fost discutată în câteva rânduri la ședințele catedrei Istoria muzicii și folclor, ședințele comune ale catedrelor Teoria muzicii și compoziție și Istoria muzicii și folclor a AMTAP și la ședința Seminarului științific de Profil la specialitatea 17.00.01 – Arte audio-vizuale (Arta muzicală). Rezultatele cercetării științifice reflectate în teză au fost aprobate în articolele publicate, cât și în comunicările autorului la conferințele științifice, inclusiv la 3 internaționale.

Publicațiile la tema tezei. Materialele cercetării de față au fost reflectate în 9 publicații cu volumul total de 3,2 coli de autor, dintre care 6 au apărut în revistele din lista validată de Consiliul Național de Acreditare și Atestare.

Volumul și structura tezei. Lucrarea conține 146 pagini ale textului de bază, care includ: o introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, indice bibliografic din 212 denumiri, 89 de exemple muzicale și documente cu caracter organizatoric-metodic.

Cuvinte-cheie: interpretare corală a copiilor, artă componistică pentru copii, stil al muzicii pentru copii, miniatură corală, cantată, tematică, semne muzicale ale copilărescului, specificul național, folclorism, colective corale de copii.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea conține următoarele aspecte: actualitatea temei investigate, descrierea situației în domeniul de studiu și identificarea problemelor de cercetare, scopul și obiectivele tezei, metodologia cercetării științifice, noutatea și originalitatea științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării; rezultatele științifice principale înaintate spre susținere și implementarea acestora, aprobarea rezultatelor științifice; publicațiile la tema tezei, volumul și structura lucrării, cuvintele-cheie.

Capitolul I al tezei, intitulat *Analiza etapei actuale de cercetare a creației corale pentru copii a compozitorilor din Republica Moldova*, prezintă o trecere în revistă a literaturii existente în domeniul dat. Muzica corală pentru copii este abordată aici ca parte integrantă a componisticii corale moldovenești, destinată copiilor.

În primul paragraf, *Baza metodologică a studiului particularităților stilistice ale muzicii pentru copii*, autorul argumentează necesitatea abordării științifice, ce s-ar axa pe relevarea trăsăturilor muzicii pentru copii, ale cărei principii stilistice generale ar fi valabile și pentru muzica corală pentru copii.

Răspunsul la întrebarea, dacă există un stil distinct al muzicii pentru copii, îl găsim în articolele lui B. Asafiev despre învățământul și educația muzicală, în cartea lui N. Mihailovski *Muzica și copiii*, în operele lui D. Kabalevski, în teza E. Mironenco *Creața compozitorilor moldoveni pentru copii*, în articolul lui D. Drăgan și M. Roterștein *Cum trebuie scrisă muzica pentru copii*.

În teza de față, autorul se solidarizează cu părerea muzicologului ucrainean A. Muha, accentuând un fapt extrem de important – compozitorii ce creează pentru copii, trebuie să posedă calități umane deosebite: „Un compozitor ideal de talentat, din punctul de vedere al rigorilor contemporaneității este întâi de toate un psiholog, un cunoscător al sufletului uman, de o sensibilitate delicată, un om bogat spiritual, ce împărtășește celor din jurul său experiența sa emoțională; el este un ideolog, un luptător pentru idee, un cetățean, un gânditor, un reprezentant al clasei sale, al epocii în care trăiește, el exprimă anumite viziuni artistice; el este un maestru, un tehnolog, profesionist, specialist, magician și taumaturg în domeniul său de creație, reprezentantul unui anumit curent stilistic; el este persoana care posedă un arsenal de percepere estetică a vieții, capabil la viziuni poetice; este o personalitate artistică, un novator, un promotor al progresului

artistic, un vizionar ce dezvoltă, îmbogățește și înnoiește în mod firesc, în virtutea unor legități artistice, tradițiile artei și ale culturii.”¹

În paragraful al doilea, *Cercetarea problemelor legate de muzica pentru copii în muzicologia autohtonă*, am apelat în primul rând la acele puține studii, care există la tema dată aici în Moldova. Autorul analizează detaliat tezele științifice principale ale E. Mironenco, O. Moseiko, M. Belâh, G. Cocearova. Deosebit de actuale pentru lucrarea noastră ne-au apărut concluziile E. Mironenco legate de structura stilistică a muzicii pentru copii. Pentru analiza acesteia, muzicologul introduce noțiunea de *semne muzicale ale copiilor*, formată atât la nivelul conținutului (a sferei ideatice), cât și la nivelul unor mijloace muzicale de expresie concrete: osatura sonoră, intonațiile constante, ritmul etc.

Articolul amplu al lui O. Moseiko *Muzica pentru copii*, ne-a fost de un real folos în observarea procesului de dezvoltare a muzicii corale pentru copii din Moldova, începând cu mijlocul secolului al XX-lea. Am găsit aici mai multe date despre situația în domeniul creației componistice pentru copii în anii 50 – 70 ai secolului trecut. De asemenea, deosebit de important pentru noi în procesul lucrului a devenit articolul M. Belâh *Despre unele tendințe de dezvoltare a muzicii contemporane pentru copii în creația compozitorilor din Republica Moldova în anii 70-80 (în baza cântecului, cantatei, baletului și a operei)*, în care autorul accentuează faptul, că perioada de timp indicată se remarcă prin apariția mai multor colective corale de copii de amatori. Cerința crescândă de repertoriu național a servit drept imbold pentru mulți dintre compozitorii autohtoni, declanșând un avânt artistic nemaivăzut. „Pe lângă Z. Tcaci, acest „veteran” al muzicii pentru copii, în această perioadă, deosebit de intens lucrau B. Dubosarschi, D. Kițenko, Iu. Țibulschi, T. Chiriac, V. Slivinski, O. Negruța, A. Luxenburg, V. Bitkin, S. Lungu, Gh. Mustea, I. Macovei, V. Rotaru, S. Buzilă, cât și un șir de compozitori non-profesioniști, care se ocupau cu studierea, înregistrarea și prelucrarea folclorului pentru copii”, – arată M. Belâh.

În paragraful al treilea, *Prezentarea domeniului de studiu a problemei relaționale compozitor - folclor*, autorul își axează atenția pe fenomenul național în muzica pentru copii a compozitorilor din Moldova, cercetând-o din punctul de vedere al funcționării relației în cauză.

Drept bază metodologică în studierea problemei caracterului național în muzică ne-au servit lucrări fundamentale în domeniu, din cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea: monografiile

---

¹ Materialul este detaliat prezentat de autor în articolul *Rolul muzicii în educația estetică a copiilor* (Anuar științific: *Muzică, teatru, arte plastice*. Conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP. Chișinău: Grafema Libris, 2006. P. 160 – 167).

semnate de N. Șahnazarova, S. Sarkisean, N. Gavrilova, I. Zemțovski, cât și numeroasele articole ale lui B. Bartok, Z. Lissa, G. Ordjonikidze, I. Holopov, V. Tomescu, E. Mironenco, V. Axionov, G. Cocearova. Muzicologii menționați mai sus sunt solidari în părerea, că în complexa structură a tradiției artistice naționale, noțiunea de stil este extrem de importantă. Totuși, teoria stilului național în muzică, la etapa actuală, se află într-un stadiu de formare.

În procesul de analiză a elementelor naționale caracteristice în muzica corală pentru copii am studiat lucrări ale muzicologilor moldoveni și români, pe care le-am grupat în două compartimente:

1. Cercetări din domeniul folclorului muzical al Moldovei
2. Cercetări axate pe problematica *compozitorul și folclorul*.

În studierea folclorului muzical al Moldovei, ne-am concentrat atenția în primul rând asupra studiilor cu caracter monografic. Ne referim la cărțile semnate de V. Ghilaș *Muzica etnică. Tradiție și valoare*, E. Comișel *Folclor muzical*, L. Axionov *Cântecul popular moldovenesc*, cât și articolul S. Țircunova *Despre principiile sistematizării genurilor folclorului vocal moldovenesc*, în care este prezentată istoria și teoria genurilor folclorice în general. Printre cercetările specializate, trebuie să amintim și cartea E. Florea *Muzica dansurilor populare a Moldovei și Eposul muzical moldovenesc*, cartea lui P. Stoianov *Ritmica doinei moldovenești*, a S. Badrajan *Muzica în ceremonialul nupțial din Basarabia. Cântecul miresei*, studiile lui B. Cotlearov *Lăutarii moldoveni și arta lor* și cel al lui V. Cosma *Lăutarii de ieri și de azi*.

O deosebită atenție am acordat-o studiului folclorului copiilor, sistematizat în broșura lui N. Băieșu *Importanța educativă a folclorului copiilor*, din compartimentul *Folclorul copiilor*, semnat de V. Ghilaș, care a fost inclus în monografia *Arta muzicală din Republica Moldova: istorie și modernitate*. De asemenea, folclorului copiilor îi este dedicată și prefața lui A. Tamazlăcaru la culegerea *Tăpușele, tăpușele*. Toți acești autori împart folclorul copiilor în două compartimente mari – creații ale copiilor și pentru copii.

Importanta problemă a răspândirii actuale a folclorului copiilor în Moldova este abordată în articolul E. Mironenco *Folclorul muzical și funcționarea acestuia în spațiul cultural al Moldovei moderne*. Cităm aici una din cele mai adecvate, după părerea noastră, concluzii ale muzicologului, expusă în această lucrare: „Particularitatea Republicii Moldova, ce ocupă spațiul pruto-nistean, rezidă în faptul, că folclorul tradițional nu este încă „pus în arhivă”, nu este o amintire nostalgică, ci continuă să joace un rol activ în viața modernă a țării. El reprezintă nu doar o tradiție deja stabilită, ci și un mijloc de exprimare a conștiinței artistice actuale a poporului. Una din cauzele vitalității folclorului o vedem în faptul că în Moldova predomină populația rurală, unde se păstrează

permanent baza reală a atitudinii respectuoase față de folclor, în viața de zi cu zi. O altă cauză rezidă, după părerea noastră, în extraordinara bogăție și frumusețe a muzicii populare moldovenești”.

În paragraful al patrulea, *Baza teoretică și practică a cercetării problemelor interpretării corale a copiilor*, am întreprins tentativa de a urmări evoluția educației corale a copiilor și a interpretării în Moldova, începând cu primul deceniu al secolului al XIX-lea și până în zilele noastre. Numeroase surse arată, că până în anii 80 ai secolului XIX în Basarabia cântarea pe mai multe voci s-a dezvoltat preponderent în biserici și în diverse instituții de învățământ religioase. Despre aceasta scrie T. Daniță în articolul său *Unele date istorice privind începuturile artei de interpretare corală în Basarabia*.

În cartea lui G. Ciaicovschi-Mereșanu *Învățământul muzical din Moldova (de la origini până la sfârșitul secolului XX)* găsim informația precum că în anii 60 ai secolului al XIX-lea crescuse considerabil interesul pentru arta corală, aceasta răspândindu-se nu doar la Chișinău, ci și la periferiile Basarabiei apar noi școli bisericești, inclusiv la Ismail și Edineț, iar mai târziu și în unele sate. Trebuie să menționăm, că în aceste instituții cântarea corală era predată ca disciplină obligatorie.

Un aport imens în instruirea muzicală a copiilor l-a avut V. Gutor – întemeietorul primelor școli de muzică din Chișinău, violoncelist, autor al unor numeroase articole metodice și critice. Despre activitatea lui V. Gutor vorbește și B. Cotlearov în cercetarea sa *Despre cultura violonistică din Moldova*, arătând că datorită lui V. Gutor în viața muzicală a ținutului s-au conturat tendințe principial noi, fiind vorba, în special, de profesionalizarea culturii muzicale.

Activitatea reputatului dirijor M. Berezovschi constituie obiectul cercetării E. Nagacevski *Mihail Berezovschi – dirijor de cor și compozitor*, cât și al I. Ciobanu-Suhomlin, în articolul *Creația lui M. Berezovschi din perspectiva didactică a timpului său*.

Personalității lui G. Musicescu, ce a adus un aport prețios în dezvoltarea interpretării corale în Basarabia, îi sunt dedicate cartea L. Axionov *Gavriil Musicescu, viața și opera*, articolele lui M. Cozmei *Gavriil Musicescu – profesorul (date noi cu privire la activitatea corului condus de Gavriil Musicescu)*, și cel al E. Nagacevski *Un mare promotor al muzicii corale*.

Informații generale despre situația culturii basarabene în secolul al XIX-lea – prima treime a secolului XX se găsesc în schițele istoricului român A. Boldur *Conservatorul Municipal și Muzica în Basarabia*. Deosebit de importantă pentru teza de față a fost și cercetarea fundamentală a muzicologului român D. Botez *Tratat de cânt și dirijat coral*, editat în două volume. În cel de-al

doilea volum, am remarcat paragraful *Unele aprecieri privind activitatea corală în țara noastră*, în care autorul prezintă un excurs istoric al dezvoltării artei corale în România, începând cu anul 1810.

Una din cele mai controversate și puțin studiate perioade în istoria artei interpretative naționale este perioada anilor 1918 – 1940. Totuși, această perioadă se remarcă prin mai multe procese pozitive în cultura muzicală a ținutului, când, în pofida numeroaselor greutăți, mulți promotori ai culturii basarabene au depus eforturi considerabile pentru dezvoltarea vieții spirituale.

Este simptomatic, că încă înainte de anul 1940, în Chișinău s-a format o pleiadă locală de compozitori. Spre exemplu, activitatea lui S. Șapiro este extrem de importantă pentru educația corală a copiilor: în anii 1940 – 1941 el a condus primul cor de copii pe lângă Palatul de pioneri din Chișinău. Tot el s-a aflat printre primii autori de muzică corală pentru copii din Chișinău. De asemenea, printre compozitorii basarabeni trebuie să menționăm și figura lui P. Șerban, care a fost o personalitate marcantă în domeniul educației corale a copiilor din Moldova postbelică, dirijor de cor, autor al unor numeroase prelucrări și cântece pentru copii.

Cercetătoarea O. Goreanskaia, care a scris despre viața culturală a RASSM, remarcă creșterea masivă a mișcării de iluminare muzicală, care se bucura de cea mai largă susținere din partea statului. O atenție deosebită se acorda răspândirii activităților de amatori.

O etapă nouă în dezvoltarea interpretării corale a copiilor în anii 50 este marcată de căutarea unor noi forme ale educației muzical-estetice. La astfel de forme, în primul rând, se atribuie studiourile corale, ce au cunoscut ulterior, în URSS, o largă răspândire.

Primele studiouri corale din Moldova au apărut în anii 70 în cadrul educației extrașcolare a copiilor. Avem în vedere două studiouri cunoscute, ce au activat pe lângă Palatele pionerilor și elevilor – *Firicel* (or. Tiraspol, dirijor E. Iankovski) și *Lia-Ciocârlia* (or. Chișinău, dirijor E. Mamot).

În anii 80 la Chișinău au fost înființate și studiouri pe lângă școlile generale. Printre cele mai bune se considerau studiourile de la ȘM nr. 37 (cond. V. Kalâganov), ȘM nr. 36 (cond. M. Vartic), ȘM nr. 32 (Studio-ul coral de copii al Teleradio Moldova, cond. Șt. Caranfil).

Începutul anilor 90 a constituit o perioadă de răscruce, când a avut loc dezmembrarea URSS, iar Moldova și-a căpătat independența. Schimbările în sfera social-politică s-au reflectat în mod direct asupra culturii naționale autohtone. Pe de o parte, au dispărut presiunile ideologice, a apărut posibilitatea de a contacta cu țări mai mult sau mai puțin îndepărtate. Pe de altă parte, sărăcia economică a republicii, ce a situat Moldova pe unul din ultimele locuri în ce privește nivelul de trai în Europa, a dus spre exodul compozitorilor în diferite țări. Printre aceștia se află și cei care au scris muzică pentru copii: Iu. Țibulschi, D. Kițenko, E. Doga, T. Chiriac, V. Bitkin, M. Colsa.

În această situație dificilă, rămâne a fi paradoxal faptul, că arta componistică pentru copii cunoaște o amplă dezvoltare legată de înflorirea interpretării corale. Acest fapt a fost determinat de crearea unor clase muzical-corale gratuite, pe lângă școlile de cultură generală. Inițiatorul acestei mișcări a fost cunoscutul dirijor de cor Ștefan Andronic.²

În cât privește muzica pentru copii în general, – în cadrul acesteia, arta corală a ocupat niște funcții prioritare, în timp ce alte genuri ale muzicii pentru copii – opera, baletul, povestea muzicală, cantata și oratoriul, astăzi se află într-un moment de vădită criză.

La începutul secolului XXI domeniul muzicii corale pentru copii este supus unor transformări inevitabile. În acest domeniu scriu doar acei compozitori, care sunt cu adevărat fideli auditoriului de copii sau sunt legați cu aceștia prin contacte artistice permanente, fiind, în același timp, și compozitori, și dirijori ai unor coruri de copii.

Trebuie să accentuăm, că bază metodologică pentru analiza aspectelor de interpretare ale muzicii pentru copii a compozitorilor moldoveni ne-au servit nu doar surse istoriografice și muzicologice, ci și practica interpretativă propriu-zisă a colectivelor corale de copii ce activează astăzi în Moldova, prestațiile muzicale ale cărora au depășit hotarele țării și au dus departe faima culturii noastre muzicale.

În așa mod, aspectele de bază a unor surse autohtone, românești și ruse au ajutat autorului să aleagă propria metodologie de analiză a creației corale a compozitorilor RM pentru copii din punct de vedere a **problemei științifice** anunțate, care constă în aprecierea parametrilor specifici atât stilistici (universali și naționali) cât și genuistici ale muzicii corale pentru copii a compozitorilor din Republica Moldova evidențiind particularitățile interpretării corale a formațiilor de copii.

Capitolul II, *Arta corală a compozitorilor din Republica Moldova pentru copii în perioada anilor 40 – 80 sec. XX*, conține trei paragrafe. În primul paragraf, intitulat *Cântecele pentru colectivele corale de copii de vârstă școlară mică*, se argumentează teza legată de poziția deosebită pe care o deține cântecul în repertoriul oricărui colectiv coral de copii. În arta profesionistă a compozitorilor sovietici cântecul pentru copii este, de fapt, un gen nou, „născut”, așa cum se spunea pe atunci, de Octombrie. Este cunoscut, că până la revoluția din 1917, copiii erau educați doar pe materiale folclorice, excepție făcând cântecele pentru copii ale lui P. Ceaikovski și A. Leadov. În

---

² Interpretarea corală a copiilor este prezentată de autor în articolul *Problema educației muzical-estetice în școlile și liceele cu profil muzical-coral din Republica Moldova* (Artă și educație artistică. Revistă de cultură, știință și practică educațională, nr.1 (16). Bălți: Universitatea de Stat A. Russo, 2011. P. 28 – 34).

anii 30, compozitorii sovietici A. Alexandrov, M. Rauhvergher, Z. Levin, M. Karasev, D. Kabalevski, A. Filipenko, T. Popatenko, E. Tilicev au creat cântece pentru copii, care, ulterior, au devenit modele clasice. Acestea erau cântate atât de copii, cât și de maturi, inclusiv în RASSM.

Cântecul pentru copii în creația profesionistă a compozitorilor moldoveni a început să se dezvolte de la sfârșitul anilor 40, – pe de o parte, însușind activ tradițiile milenare ale muzicii folclorice, iar pe de alta – și cele noi, ale compozitorilor ruși și ucraineni.³

Cercul de compozitori moldoveni, care au abordat pentru prima dată atunci genul cântecului pentru copii, este larg: S. Lobel, S. Șapiro, N. Chiosa, V. Poleacov, D. Gherșfeld, V. Baronciuc, P. Șerban, D. Gheorghită, E. Macaleț, A. Ranga, A. Mular. Anii 40 – 50 constituie perioada de formare a cântecului pentru copii moldovenesc, bazat pe acumularea și integrarea unor caractere generale specifice muzicii pentru copii, caractere ce țin de elementele sonor, intonațional, ritmic.

Chiar de la primii pași ai creării cântecului pentru copii, compozitorii moldoveni și-au pus drept scop realizarea unui obiectiv important, și anume – conturarea specificului național. În paralel cu însușirea trăsăturilor tipice muzicii pentru copii, ei acumula și selectau elemente general-folclorice, care, treptat, vor ocupa nu doar spațiul acompaniamentului, ci și pe cel al partidei vocale.

Gradul de „prezență” în aceste cântece a elementului folcloric era foarte diferit: de la detalii mici, abia sesizate, până la cântece scrise în întregime în spirit popular. Rolul inventivității componistice era aici încă foarte modest.

În anii 60, lexemele caracteristice naționale s-au cristalizat într-un sistem de caractere tipice, fenomen ce a marcat formarea tradiției folclorismului în arta profesionistă. Acest fapt este legat de apariția unor noi personalități în componistica profesionistă națională. Printre aceștia, în primul rând, trebuie să-i amintim pe Z. Tcaci și D. Fedov. Cântecele semnate de ei au căpătat o largă răspândire.

În anii 70, corelările din cadrul sistemului *compozitor – folclor* au atins un nivel calitativ nou și au declanșat începutul noului val folcloric. Caracteristica cea mai importantă a acestuia a fost lărgirea arealului genurilor folclorice, care s-au situat în atenția compozitorilor.

---

³ Genul de cântec este abordat de autor în articolul *Cântecul pentru copii în creația profesională a compozitorilor Republicii Moldova în anii '40 – '80 ai secolului trecut* (Anuar științific: Muzică, teatru, arte plastice. Conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP. Chișinău: Grafema Libris, 2006. P. 21 – 29).

Unul dintre primii reprezentanți ai direcției neofolclorice din Moldova, alături de P. Rivilis, Z. Tcaci, G. Mustea, este și Ion Macovei, care i-a urmat principiile în toate lucrările sale, inclusiv și în cântecele pentru copii.

Un salt calitativ nou a avut loc în cântecul moldovenesc la hotarul anilor 70 – 80. Pentru această perioadă au fost caracteristice un mare aflux de „puteri” componistice noi, lărgirea considerabilă a conținutului, apariția unor noi specii în cadrul genului, cât și a unor noi curente artistice. În această perioadă au fost editate cântece semnate de 25 de autori, inclusiv și a celor, care au scris în acest gen pentru prima dată: T. Zgureanu, S. Buzilă, V. Lorinov, E. Mamot, Gh. Mustea, A. Tamazlăcaru. Activizarea artistică a fost condiționată și de editarea unui periodic anual, începând cu anul 1979 – *Caietele moldovenești* pentru copii. Aici a apărut inițial în componistica noastră, delimitarea legată de diferențierea de vârstă a copiilor, indicată în note – cântece pentru *vârstă preșcolară*, pentru *elevii claselor I – III*, etc.

În cea de-a doua jumătate a anilor 70 și în anii 80 s-a stabilit tendința de a compune cântece de estradă foarte expresive. În acest gen au scris B. Dubosarschi, T. Chiriac, V. Slivinski, A. Luxenburg. Tot în manieră de estradă sunt create și unele cântece ale Z. Tcaci.

În paragraful al doilea, *Cântece corale și miniaturi corale pentru copii de vârstă școlară medie și mare*, un loc aparte îi revine studiului formării și dezvoltării genului de cântec pioneresc care se interpreta, de regulă, în cor, și era, de fapt, un „frate mai mic” al cântecului sovietic de masă.

Ținând de acest domeniu deosebit al muzicii pentru copii, cântecul pioneresc a inclus în sine particularitățile de vârstă a copiilor, care „corectau” în permanență cântecul pioneresc, fără a-i permite să se „dizolve” în genul de cântec de masă: aici, de fapt, lipsește aproape în întregime tema tragică, în schimb, este prezent optimismul, avântul și bucuria. Aceste cântece se deosebesc și prin numeroase imitații ale sonorității goarnei și a tobei – simboluri ale mișcării pionerești.

Primele culegeri ale cântecului pioneresc editate în Moldova, s-au ivit la începutul anilor 50 (*Cântece pentru pioneri și școlari*, „Școala Sovietică”, 1953 și *Cântece pentru cei mici*, „Școala Sovietică”, 1955).

În cântecele pionerești ce datează din etapa următoare, până la sfârșitul anilor 60, continuă procesul asimilării semnelor muzicale tipice ale copilărescului. Totodată, această perioadă este extrem de importantă, prin apariția unor prime realizări în dezvoltarea intonațiilor caracteristice naționale și a lărgirii sferei de gen. Cântecele ce conțineau „scânteii” populare, – elemente naționale, – au apărut în creația lui S. Șapiro, S. Lobel, P. Șerban, A. Ranga, V. Rotaru, V. Vilinciuc, G. Gheorghiuță, S. Mular, D. Fedov, Z. Tcaci.

În cadrul acestei etape au apărut cele mai reprezentative exemple ale cântecului pionieresc moldovenesc. Anume aici s-au manifestat noi fațete ale corelației *compozitor – folclor*. Una din realizările importante în această privință a fost cântecul lui D. Fedov *Veniți la noi în Moldova*, interpretat în vara anului 1965 de elevii de la Palatul pionerilor din Tiraspol la concursul cântecului pionieresc de la Artek.

De la începutul anilor 70, cântecul pionieresc intră într-o nouă fază a dezvoltării sale, legată de apariția unor „forțe” noi în componistica națională, cât și desfășurarea unor manifestări de importanță unională și republicană, care au declanșat funcționarea activă a mecanismului triadei *compozitor – interpret – ascultător*.

O altă tendință caracteristică este legată de noua atitudine față de sistemul *compozitor – folclor*. Compozitorii anilor 70 – începutul anilor 80 s-au depărtat oarecum de tendința de integrare a stratului folcloric de suprafață, trecând la asimilarea și pătrunderea mai profundă a acestuia. Din acest punct de vedere, un interes deosebit prezintă cântecele pionerești și corurile Z. Tcaci, scrise în anii 70. Este interesant, că în această perioadă, Z. Tcaci nu scrie marșuri pionerești, tematica patriotică fiind exprimată în forme mai lirice, psihologice.

În sfârșit, o altă tendință a fost cea a apariției cântecelor pionerești orientate după „spiritul” său, dar și după mijloace artistice, spre tradițiile muzicii de estradă. Ele sunt scrise la un înalt nivel profesionist, cu o bună cunoaștere a mijloacelor de expresie moderne, conținând imagini expresive, și care sunt inspirate în linii generale, de „modelele” cântecelor moderne din estrada rusă. Printre cele mai bune cântece pionerești de acest fel sunt cele semnate de B. Dubosarschi, de A. Luxenburg (*Trec ostașii*), cântecele lui V. Slivinski (*Hai să-l mai cântăm odată, Cărărușa spre școală, Țara copilăriei*), cântecele Z. Tcaci (*Pianul*). De fapt, odată cu ivirea acestui tip de cântece, compozitorii moldoveni au simțit nevoia de a sintetiza elementele de estradă cu cele folclorice.

În anii 80, apare un șir întreg de lucrări pentru cor *a cappella*, semnate de Z. Tcaci și D. Kițenko. Printre acestea, găsim și prelucrări ale unor melodii populare, cântece corale de influență populară, cicluri corale.

Paragraful al treilea, *Creații în genul de cantate și oratorii*, reprezintă un studiu asupra apariției acestor genuri complexe în componistica din Moldova. Ca și în cazul genului de cântec, la început, primele creații ce aparțin acestor genuri, semnate de compozitorii noștri, au fost marcate de influența celor mai bune pagini ale muzicii corale pentru copii a clasicilor sovietici – S. Prokofiev (oratoriul *La straja păcii*), D. Șostakovici (corul *Pionerii sădesc păduri* din oratoriul *Cântece despre pădure*), D. Kabalevski (cantata *Cântecul dimineții, al primăverii și al păcii*).

În general, dezvoltarea acestor genuri în republica noastră nu a cunoscut o ascensiune neîntreruptă, iar evoluția lor poate fi apreciată mai degrabă ca având un caracter „discret”. Totuși, analizând cele șapte cantate ce au intrat în repertoriul interpreților, putem distinge cu claritate două etape – de formare și de dezvoltare.⁴ Primul compozitor, ce a sintetizat experiența clasicilor acestor genuri, a fost Z. Tcaci, care a compus în 1962 cantata pentru copii *Orașul, copiii, soarele*, pe versurile lui V. Teleucă și A. Cibotaru.

Un eveniment important în viața muzicală a fost crearea, în 1969, a cantatei *Lenin* de Z. Tcaci, dedicată aniversării a 100 de ani de la nașterea lui V. Lenin (text V. Galaicu, trad. în rusă I. Semionov). Este interesant că Z. Tcaci a conferit o alură lirică chipurilor de rezonanță patriotică și civică, evitând astfel aspectul pompos și declarativ al muzicii.

La aniversarea a 50 de ani ai organizației pionerești (1974) compozitorul Z. Tcaci scrie o nouă lucrare – cantata în 5 părți *Pionerii*, pe un text de V. Galaicu. Variind de fiecare dată componenta interpretativă a lucrărilor corale ample, Z. Tcaci abordează în cazul dat sonoritatea corului *a cappella* cu declamator. Ceea ce atrage atenția în special în această cantată este diversitatea genurilor primare explorate: vals, pastorală polifonică, imn, marș, scherzo.

Tradiția creării cantatelor pentru copii a fost preluată de S. Lungul. Cantata sa *Patria mea* pentru cor de copii și orchestră simfonică, de asemenea, poate fi un exemplu de sinteză a tradițiilor clasicilor sovietici, efectuată pe un material național.

Transformarea ulterioară a genurilor de cantată și oratoriu este legată de cotitura cardinală de la lucrările patetice eroico-patriotice la cele lirice, fapt ce se situa în concordanță cu tendința generală de liricizare a muzicii anilor 80.

Cantata lui V. Bitkin *Cartea răsfoită de vânt*, pentru cor de copii și orchestră de cameră, pe versurile lui A. Ciocanu, a fost scrisă în anul 1975. Muzica cantatei se deosebește prin bogăția surselor de gen. Întâlnim aici și cântec, și baladă, și doină, și dans. Compozitorul dezvoltă elementele folclorice în maniera prelucrării de estradă modernă.

Tudor Chiriac, pe atunci încă un compozitor tânăr, a conferit noi dimensiuni dezvoltării cantatei pentru copii. Dacă lucrările Z. Tcaci și ale lui S. Lungul, în genul de cantată eroico-patriotică, au sintetizat, pe un material național, tradițiile clasicilor sovietici, apoi creația lui T.

---

⁴ Materialul este reflectat detaliat în articolul *Genurile de cantată și oratoriu în creațiile pentru copii ale compozitorilor din Republica Moldova* (Anuar științific: Muzică, teatru, arte plastice (în baza materialelor conferinței științifice internaționale *Învățământ artistic – dimensiuni culturale* din 10.04.2009), nr. 1 – 2 (8 – 9) 2009. – Chișinău: Notograf Prim, 2010, p. 59 – 63).

Chiriac *Luci soare luci* pe text de Gr. Vieru, a integrat tendințe reprezentative pentru genurile de cantată și oratoriu în anii 80 – liricizarea, legată de aprofundarea în lumea lăuntrică a copilului, a percepției naturii și psihologiei acestuia.

Una din cele mai esențiale și noi trăsături stilistice a fost sprijinul exclusiv pe un tematism folcloric și operarea măiestrită cu sursele folclorice în contextul mijloacelor moderne ale scriiturii componistice. Cu alte cuvinte, cantata lui T. Chiriac *Luci soare luci*, se înscrie în întregime în contextul noului val folcloric. Deși nu vom găsi aici nici un citat folcloric, totuși sentimentul profund al intonației populare vii, atât vocale cât și instrumentale, creează senzația autenticității materialului.

Tendința neofolclorică a fost continuată de Z. Tcaci în cantata-rapsodie *Plai de cânt, plai de dor*, pe versuri de S. Ghimpu (trad. în rusă A. Brodskii), scrisă în 1981. Aceasta este o lucrare monumentală în șapte părți, pentru cor feminin sau de copii la trei voci, doi soliști (soprano și tenor) și orgă. Pe plan tematic, această cantată poate fi atribuită lucrărilor lirico-patriotice. Titlul lucrării - Cantată-rapsodie – s-a reflectat în numeroase compartimente improvizatorice la orgă sau în partidele soliștilor. Elementul neofolcloric se resimte cel mai mult în modele de gen concrete: doină, sârbă, horă.

Capitolul III, intitulat ***Arta corală a compozitorilor din Republica Moldova la intersecție de secole (anii 90 sec. XX – primul deceniu sec. XXI)***, este prezentat de către autor sub forma unei serii de schițe, dedicate unor figuri de compozitori importanți în acest domeniu: Z. Tcaci, Iu. Țibulschi, E. Mamot, V. Creangă, M. Stârcea, M. Colsa.⁵

În ultimele două decenii, muzica corală adresată copiilor a suferit careva transformări inevitabile, determinate atât de factori externi, cât și de factori interni. Printre factorii externi putem

---

⁵ Portretele de creație ale compozitorilor Z. Tcaci, V. Creangă, M. Colsa, M. Stârcea sunt prezentate de autor în articolele:

1. *Хоровое творчество Златы Ткач для детей на рубеже веков*. În: Artă și educație artistică. Revistă de cultură, știință și practică educațională, nr. 1 (4). Bălți: Universitatea de Stat A. Russo, 2007. P. 84 – 96.
2. *Хоровая музыка Виктора Крянгэ для детей в контексте современного творчества композиторов Молдовы*. În: Artă și educație artistică. Revistă de cultură, știință și practică educațională, nr. 2 (5). Bălți: Universitatea de Stat A. Russo, 2007. P. 49 – 57.
3. *Aspectul educațional al muzicii minorităților naționale ale Moldovei în repertoriul corului de copii (în baza creației compozitorului găgăuz Mihail Kolsa)*. În: Anuar științific: Muzică, teatru, arte plastice, nr. 1 – 2 (10 – 11) 2010. – Chișinău: Notograf Prim, 2011, p. 60 – 62.
4. *Хоровая музыка Мариана Стырчи для детей в контексте современного творчества композиторов Молдовы*. În: Anuar științific: Muzică, teatru, arte plastice (în baza materialelor conferințelor științifice internaționale și naționale din cadrul proiectului *Registru adnotat al creațiilor muzicale din Republica Moldova*), nr. 1 – 2 (12 – 13) 2011. – Chișinău: AMTAP, 2011, p. 232 – 237.

evidenția micșorarea dramatică a numărului de compozitori care scriu pentru copii. Pe de altă parte, acest fapt se compensează prin creșterea calității profesioniste, în concordanță cu cerințele muzicii moderne. Căutările unei noi tematici, însușirea unor noi tehnici ale scriiturii componistice moderne au permis compozitorilor să creeze lucrări ce sunt capabile să formeze, în condițiile dificile ale perioadei de trecere, o elită intelectuală, să renască amintirea despre existența artei înalte.

În arta componistică a ultimelor două decenii, tendința neofolclorică nu doar că nu și-a încetinit dezvoltarea, ci chiar s-a acutizat simțitor, întrucât elementul național în muzica pentru copii a căpătat o importanță primordială în epoca modernă, epoca globalizării. Corelațiile în sistemul *compozitor – folclor* au devenit mult mai selective și diverse. Astfel, s-a lărgit cercul genurilor folclorice ca surse de inspirație. Compozitorii acordă tot mai des o atenție deosebită doinei și cântecului liric, muzicii lăutărești și folclorului copiilor. Fuziunile elementelor etnice și a tehnicii scriiturii moderne au devenit mai organice. Pe lângă lucrările de autor, compozitorii abordează mai des și cu mai multă plăcere prelucrările unor melodii populare de cântec sau de dans.

Pe acest val al creșterii conștiinței naționale, după obținerea independenței Moldovei, în creația componistică s-au ivit tendințe pentru păstrarea și dezvoltarea trăsăturilor etnice ale popoarelor care locuiesc în Moldova. Avem în vedere creația polistilistică a Z. Tcaci, în care putem observa nu doar influența culturii moldovenești, dar și a celei evreiești și ruse. Fără a renunța la sprijinul pe folclorul moldovenesc, M. Colsa încearcă să renască tradiția muzicală etnică a găgăuzilor și s-o adapteze la arta corală pentru copii. În muzica corală a Iu. Țibulschi, a lui E. Mamot și a lui V. Creangă, s-au concentrat tratări în exclusivitate a caracterelor populare moldovenești. Figura lui M. Stârcea ocupă un loc aparte printre compozitorii enumerați mai sus. Scriind multă muzică pentru interpreții de estradă autohtoni, el a îmbogățit și creația corală pentru copii cu multiple elemente de estradă și jazz, pe care le combină foarte organic cu elemente folclorice moldovenești.

Scuturarea regimului ideologic totalitar a eliberat compozitorii din cadrele tematice rigide și a stimulat adresarea lor către cele mai diverse și proaspete imagini muzicale. În linii generale, trebuie să menționăm fenomenul „maturizării” conținutului muzicii pentru copii, fapt ce s-a reflectat în restaurarea muzicii bisericești clasice, a vechilor maeștri (G. Musicescu, M. Berezovschi, E. Mandicevschi ș.a.) și apariția unor lucrări moderne cu tematică religioasă (Iu. Țibulschi ș.a.). Tematica laică de asemenea a căpătat noi nuanțe sonore, legate, în primul rând, de tendința de liricizare a muzicii moderne. Alături de imagini hazlii, de joacă, în muzica corală pentru copii s-au ivit multe schițe peisagistice fine, ce redau plaiul natal (în creațiile Z. Tcaci și a lui V.

Creangă). Un accent deosebit astăzi se pune și pe tema mamei și a copilului (în creația Iu. Țibulschi, Z. Tcaci, E. Mamot).

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Lucrarea de față este orientată spre dezvăluirea problemei științifice, care constă în aprecierea atât a parametrilor stilistici specifici (universali și naționali) cât și a celor genuistici ale muzicii corale pentru copii a compozitorilor din Republica Moldova și a particularităților interpretării corale a copiilor. În procesul soluționării problemei autorul a prezentat evoluția creației corale a compozitorilor din Republica Moldova pentru copii, care este strâns legată de lărgirea paletelor genuistice în muzica autohtonă pentru copii, cristalizarea individualităților componistice ceea ce permite autorului de a formula următoarele concluzii:

- Muzica corală pentru copii reprezintă o parte integrantă a culturii muzicale în întregime. Din toate genurile muzicii pentru copii, arta corală, ca unul din cele mai democratice și populare (de masă) specii ale creației muzicale, are o importanță majoră în educația spiritual-morală și estetică a generației în creștere, întrucât cuvântul, în interpretare artistică, permite exprimarea concretă și clară, prin mijloace artistice, a ideilor principale ale lucrării.

- Cercetând dinamica muzicii corale pentru copii sub aspectele teoretic și istoric, autorul face concluzia că în Moldova, în cadrul muzicii pentru copii în general, arta corală întotdeauna s-a situat în centrul atenției compozitorilor autohtoni, iar în ultimii 20 de ani a căpătat o importanță prioritară.

- Muzica corală pentru copii, care se deosebește prin caracterul colectiv al creației, a inclus în sine întregul complex de particularități stilistice proprii muzicii pentru copii. Ea manifestă o puternică semantică copilărească, formată atât la nivelul conținutului (sfera specifică de imagini), cât și la nivelul mijloacelor muzicale de expresie concrete, proiectate asupra semnelor și a lexemelor muzicale copilărești.

- Toate etapele de dezvoltare a muzicii corale pentru copii în Moldova sunt strâns legate și de atitudinea compozitorilor față de folclor, care a cunoscut schimbări esențiale de ordin artistic și psihologic. Autorul propune următoarea periodizare a fenomenului:

1. Anii 40 - 50 – etapa de formare a muzicii corale pentru copii, legată de numele compozitorilor L. Gurov, S. Șapiro, S. Lobel, D. Gherșfeld, E. Macaleț, T. Tarasenco. Limbajul creațiilor corale se baza preponderent pe semnele copilărești generale, caracteristice și artei componistice sovietice.

2. Anii 60 – perioadă în care toată atenția compozitorilor a fost îndreptată spre muzica corală pentru copii, și în care au apărut nume noi – D. Fedov, Iu. Țibulschi, S. Lungul și Z. Tcaci, ultimul

din care a fost recunoscut mai apoi ca fiind clasic al muzicii pentru copii din Moldova. Valoarea acestei etape constă în finalizarea procesului de asimilare a *stratului superior al folclorului* și afirmarea treptată a sistemului folclorismului muzical.

3. Anii 70 – 80 – perioadă de înaltă activitate componistică, când arta corală pentru copii a cunoscut o adevărată înflorire, în cadrul acestui domeniu de gen. Printre compozitorii care au scris muzică pentru copii au fost T. Chiriac, I. Macovei, A. Tamazlăcaru, O. Negruța, C. Rusnac, T. Zgureanu, E. Doga, B. Dubosarschi, V. Slivinski, G. Mustea ș.a. Creațiile din acești ani se deosebesc prin manifestarea tendințelor neofolclorice, ceea ce a contribuit la ridicarea creației compozitorilor enumerați la un nivel calitativ nou al profesionalismului.

4. Ultimul deceniu al secolului XX și primul deceniu al celui de-al XXI-lea este perioada unor transformări sociale și geopolitice cardinale, când muzica pentru copii de asemenea a suportat multiple și importante schimbări. Tot mai puțini compozitori scriu muzică pentru copii. Totodată, în această perioadă s-au format personalități strălucite, ce posedă scriituri componistice specifice: Z. Teaci, Iu. Țibulschi, V. Creangă, E. Mamot, M. Stârcea, M. Colsa. Compozitorii au continuat căutările unor soluții diverse în problematica funcționării sistemului *compozitor – folclor*. Adresarea la folclorul evreiesc, rus și găgăuz a lărgit considerabil repertoriul colectivelor corale de copii, făcându-le mai variate și originale.

- Pe parcursul analizei mai multor lucrări ale autorilor autohtoni am constatat că în câteva decenii de dezvoltare a domeniului muzicii corale pentru copii a avut loc cristalizarea și evoluția diverselor genuri și specii. Începând cu cele mai simple cântece din perioada anilor 40 – 50, compozitorii au scris mai târziu cicluri corale și cantate. În paralel, fiecare domeniu de gen se îmbogățește din interior prin noi subspecii. Astfel, în anii 60 s-a lărgit paleta de gen și de conținut a cântecului pentru copii, iar la hotarul anilor 70 – 80 s-a stabilit tendința de compunere a unor cântece de estradă și a unor lucrări ample în genurile de cantată și oratoriu. În ultimele decenii compozitorii și-au fixat atenția asupra scrierii corurilor și a prelucrărilor unor melodii populare. Spre regret, genurile de cantată și oratoriu astăzi sunt abandonate de către compozitori.

- Evoluția muzicii corale pentru copii de-a lungul tuturor etapelor autorul o definește ca fiind strâns legată de procesul de dezvoltare a artei corale interpretative a copiilor, tradițiile căreia au fost stabilite în Moldova încă în anii 20 ai secolului trecut în baza activității artistice de amatori. Anii 50 – 60 au fost marcați de profesionalizarea interpretării corale, când în toate școlile a fost introdusă muzica ca obiect de predare – de fapt, lecțiile de muzică se reduceau la cântarea în cor. De asemenea, au apărut și colective corale pe lângă casele de pioneri și școlile de muzică. Anume în

această perioadă s-a ivit necesitatea unui repertoriu național. În anii 60 – 70, interpretarea corală a continuat să se dezvolte cu succes, iar în anii 80, în patru școli generale din Chișinău au fost deschise studio-uri corale specializate, numărul lor crescând, spre sfârșitul anilor 90, la 16 (astăzi acestea poartă denumirea de *școli și licee cu profil muzical-coral*). În această perioadă s-a format tandemul *compozitor – interpret*: în condițiile în care numărul compozitorilor ce scriau pentru cor s-a micșorat considerabil, dirijorii de cor au început să scrie ei înșiși muzică pentru colectivele corale de copii. Acest fapt a condiționat situarea pe prim plan a muzicii corale, în timp ce alte genuri ale muzică pentru copii se aflau tot mai puțin în atenția compozitorilor.

Recomandări. Ampla temă aleasă de către autor pentru cercetare conține un mare potențial de diferite aspecte pentru studii teoretice ulterioare. Am dori să recomandăm muzicologilor să-și îndrepte atenția asupra:

- investigării corelației între procesul de interpretare corală și formarea aspectului umanist de contemplare a vieții cu ulterioara socializare a copilului;
- creării unor monografii despre arta compozitorilor care și-au dedicat muzica copiilor;
- cercetării mai aprofundate a specificului fiecărui gen – miniatură corală, ciclul coral, cantată, prelucrarea corală a melodiilor populare;
- efectuării unor cercetări ale muzicii corale pentru copii a compozitorilor din Europa contemporană;
- studierii experienței profesioniste a celor mai importanți dirijori de cor din Moldova.

Având în vedere faptul că astăzi un șir întreg de compozitori au emigrat (T. Chiriac, Iu. Țibulschi, V. Bitkin, M. Colsa) sau au plecat din viață (Z. Tcaci), numărul compozitorilor care scriu muzică pentru copii s-a micșorat dramatic. A apărut o situație de criză în procesul de reînnoire a repertoriului național, iar în lipsa comisiei responsabile de fondurile de achiziție a Ministerului culturii (comisie ce a fost desființată), au dispărut și stimulii materiali pentru scrierea muzicii pentru copii. În acest context, propunem un șir de recomandări practice:

- de a activa lucrul secției muzicii pentru copii a Uniunii compozitorilor și muzicologilor din Moldova, de a audia și a discuta lucrări noi, fapt realizabil cu atât mai mult, cu cât baza interpretativă în acest domeniu este foarte bună, astăzi existând în Moldova numeroase colective corale de copii de un înalt nivel interpretativ;
- este oportună crearea unei ample arhive de note a muzicii corale autohtone pentru copii, inclusiv în format electronic;

- este absolut necesară realizarea publicațiilor unor lucrări semnate de compozitorii autohtoni ce încă nu au văzut lumina zilei, și în primul rând, ale celor semnate de Z. Tcaci, întemeietorul muzicii pentru copii din Moldova.

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI

1. Șimbariov A. *Cântecul pentru copii în creația profesională a compozitorilor Republicii Moldova în anii '40 – '80 ai secolului trecut*. În: Anuar științific: Muzică, teatru, arte plastice. Conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP. Chișinău: Grafema Libris, 2006. P. 21 – 29. – 0,43 c.a.
2. Șimbariov A. *Rolul muzicii în educația estetică a copiilor*. În: Anuar științific: Muzică, teatru, arte plastice. Conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP. Chișinău: Grafema Libris, 2006. P. 160 – 167. – 0,4 c.a.
3. **Șimbariov A. Хоровое творчество Златы Ткач для детей на рубеже веков. În: Artă și educație artistică. Revistă de cultură, știință și practică educațională, nr.1 (4). Bălți: Universitatea de Stat A. Russo, 2007. P. 84 – 96. – 0,35 c.a.**
4. **Șimbariov A. Хоровая музыка Виктора Крянгэ для детей в контексте современного творчества композиторов Молдовы. În: Artă și educație artistică. Revistă de cultură, știință și practică educațională, nr.2 (5). Bălți: Universitatea de Stat A. Russo, 2007. P. 49 – 57. – 0,26 c.a.**
5. Șimbariov A. *Общеобразовательные школы с музыкально-хоровым профилем – новая форма массового музыкально-эстетического воспитания детей*. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale IȘE *Calitatea educației: teorii, principii, realizări* (30 – 31 octombrie) 2008. Chișinău: CEP USM, 2008. P. 298 – 299. – 0,1 c.a.
6. **Șimbariov A. Aspectul educațional al muzicii minorităților naționale ale Moldovei în repertoriul corului de copii (în baza creației compozitorului găgăuz Mihail Kolsa). În: Anuar științific: Muzică, teatru, arte plastice, nr. 1 – 2 (10 – 11) 2010. – Chișinău: Notograf Prim, 2011, p. 60 – 62. – 0,28 c.a.**
7. **Șimbariov A. Genurile de cantata și oratoriu în creațiile pentru copii ale compozitorilor din Republica Moldova. În: Anuar științific: Muzică, teatru, arte plastice (în baza materialelor conferinței științifice internaționale *Învățământ artistic – dimensiuni culturale din 10.04.2009*), nr. 1 – 2 (8 – 9) 2009. – Chișinău: Notograf Prim, 2010, p. 59 - 63. – 0,44 c.a.**
8. **Șimbariov A. Problema educației muzical-estetice în școlile și liceele cu profil muzical-coral din Republica Moldova. În: Artă și educație artistică. Revistă de cultură, știință și**

practică educațională, nr.1 (16). Bălți: Universitatea de Stat *A. Russo*, 2011. P. 28 – 34. – 0,46 c.a.

9. Șimbariov A. *Хоровая музыка Мариана Стырчи для детей в контексте современного творчества композиторов Молдовы*. În: Anuar științific: Muzică, teatru, arte plastice (în baza materialelor conferințelor științifice internaționale și naționale din cadrul proiectului *Registru adnotat al creațiilor muzicale din Republica Moldova*), nr. 1 – 2 (12 – 13) 2011. – Chișinău: AMTAP, 2011, p. 232 – 237. – 3,3 c.a.

АННОТАЦИИ

Шимбарёва Анна. *Творчество композиторов Республики Молдова в репертуаре детских хоровых коллективов*, диссертация на соискание ученой степени доктора искусствоведения по специальности 17.00.01 – Аудиовизуальные искусства (Музыкальное искусство), Кишинэу, 2012. Работа состоит из 146 страниц основного текста (введение, три главы, основные выводы и рекомендации), библиографического указателя литературы из 212 наименований, 4 приложений. Результаты опубликованы в 9 научных статьях.

Ключевые слова: детское хоровое исполнительство, композиторское творчество для детей, стиль детской музыки, хоровая песня, хоровая миниатюра, кантата, тематика, знаковая ситуация, национальные признаки, фольклоризм, детские хоровые коллективы.

Область исследования. Объектом исследования является хоровое творчество композиторов Республики Молдова для детей. Предметом послужили лучшие хоровые сочинения, адресованные детям.

Цель и задачи работы. Цель работы – изучить, проанализировать и представить хоровую музыку для детей, сочиненную композиторами Молдовы. Задачи исследования – выявить специфические особенности музыки для детей; проследить эволюцию жанровых разновидностей и национально-характерных признаков в профессиональном композиторском творчестве для детей.

Научная новизна и оригинальность. Данная работа представляет собой первое панорамное исследование хорового творчества композиторов Молдовы для детей. Многие сочинения анализируются впервые. **Проблема исследования** состоит в определении специфических стилевых (как универсальных, так и национальных), жанровых параметров хоровой музыки композиторов Республики Молдова для детей и особенностей детского хорового исполнительства.

Теоретическое значение. В работе осуществлена разработка проблемы стиля детской музыки и проблемы национального в хоровой музыке для детей.

Практическая значимость работы. Материалы диссертации могут быть использованы в лекционных курсах по истории хорового исполнительства, по истории национальной музыки, а также непосредственно в работе дирижеров-хормейстеров с детскими коллективами.

Внедрение научных результатов. Материалы работы нашли практическое применение в учебном курсе хорового дирижирования, который автор ведет на кафедре хорового дирижирования, а также непосредственно в работе с детским хором музыкально-хоровых классов СШ № 85 мун. Кишинэу.

Șimbariov Ana. *Creația compozitorilor din Republica Moldova în repertoriul corului de copii*, teza de doctor în studiul artelor, specialitatea 17. 00. 01 – Arte audiovizuale (Arta muzicală), Chișinău, 2012. Teza conține 146 pagini text de bază cu introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, lista bibliografică din 212 titluri, 4 anexe. Rezultatele obținute sunt reflectate în 9 articole științifice.

Cuvintele cheie: interpretare corală a copiilor, creația componistică pentru copii, stil al muzicii pentru copii, cântec coral, miniatură corală, cantată, tematică, semne muzicale ale copilărescului, specificul național, folclorism, colective corale de copii.

Domeniul de studiu. Obiectul cercetării este creația corală pentru copii a compozitorilor din Republica Moldova. Au fost selectate cele mai reprezentative creații corale adresate copiilor.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul lucrării constă în analiza și prezentarea, într-o viziune cât mai amplă, a muzicii corale pentru copii scrisă de compozitorii din Republica Moldova. Sarcinile lucrării – a releva particularitățile stilistice specifice ale muzicii pentru copii; a urmări evoluția elementelor caracteristice naționale în arta componistică pentru copii; a studia evoluția diferitelor varietăți ale genurilor muzicii corale pentru copii; a specifica dificultățile interpretative în lucrările analizate și a propune metode de depășire ale acestora.

Noutatea și originalitatea științifică. Teza reprezintă primul studiu panoramic al lucrărilor corale pentru copii ale compozitorilor din Republica Moldova. Multe dintre lucrări au fost depistate de autor în colecții particulare de manuscrise și în teză ele sunt analizate pentru prima dată. **Problema de cercetare** constă în aprecierea parametrilor stilistici specifici (atât universali, cât și naționali) și genuistici ale muzicii corale pentru copii a compozitorilor din Republica Moldova și a particularităților interpretării corale a copiilor.

Semnificația teoretică. În lucrare sunt abordate problemele stilului muzicii pentru copii și componentului național în muzica pentru copii. Ele sunt dezbătute de autor pe baza creației corale pentru copii a compozitorilor din Moldova.

Valoarea aplicativă a lucrării. Materialele tezei pot fi folosite și în cadrul lecțiilor de istorie și metodică a interpretării corale, de istorie a muzicii naționale ș.a. Teza poate fi utilizată în calitate de material didactic în procesul de studiu la toate etapele învățământului muzical – de la cel primar la cel superior.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele investigărilor științifice sunt implementate în cursul de dirijat coral moderat de autor atât la catedra de dirijat coral academic cât și la orele practice de cor în școala medie nr. 85 mun.Chișinău.

The doctoral thesis for the title of Ph. D. in Art Studies *Creation of composers of the Republic of Moldova in repertoire of children's choirs* written by **Shimbaryov Ana**. Specialization 17.00.01 – Audio-Visual arts (Musical Art), Chisinau, 2012: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, 146 pages with basic text, bibliography containing 212 references, 89 note examples and supplement including 4 glossaries. The materials of research are reflected in 9 scientific articles.

Keywords: children's choral performance, creation of composers for children, style of children's music, a choral song, a choral miniature, a cantata, subjects, a sign situation, national signs, folklorism, children's choral groups.

Area of research. The object of research is choral creativity of composers of Republic Moldova for children. The best choral compositions addressed to children are serving as the subject of research.

The purpose and work problems. The work purpose is to study, to analyze and to present choral music for children, created by composers from Moldova. Research problems are to reveal specific style features of music for children; to track evolution of genre versions and the national-characteristic beginning in professional composer creativity for children, to define performing difficulties in analyzed compositions and to plan ways of their overcoming.

Scientific novelty and originality. The given work represents the first panoramic research of choral creativity of composers from Moldova for children. Many compositions found by author in hand-written private collections, are analyzed for the first time. **The scientific problem** consists of studying of Moldavian composer's choral music for children from the point of view of its specific style (both universal and national), genre parameters and children's choral performance peculiarities.

Theoretical value. In thesis working out of a problem of style of children's music and a problem national in music for children is carried out. The author presents their refractions in the field of choral creativity of composers of Moldova for children.

The practical importance of work. Dissertation materials can be used in lecture courses on history and a technique choral performance, on history of national music, and also is direct in work of choir masters with children's group.

Realization of scientific results. Work materials have found practical applications in a training course of the choral conducting, which author conducts on faculty of choral conducting, as well as is direct in work with children's choir in the musical-choral school № 85, Kishinau.

ȘIMBARIOV ANA

**CREAȚIA COMPOZITORILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA
ÎN REPERTORIUL COLECTIVELOR CORALE DE COPII**

**17.00.01 – ARTE AUDIOVIZUALE
(ARTA MUZICALĂ)**

Autoreferatul tezei de doctor în studiul artelor

Aprobat spre tipar: 19.04.12
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1,4

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 50 ex.
Comanda nr. 05678

Tipografia
„Impressium” SRL str. Grenoble 163/1